

Umazano perilo: ponovno v pranje

Povzetek poročila Dirty laundry: Reloaded

Marec 2012

Strupeni krog se nadaljuje

Nova raziskava, ki jo je naročil Greenpeace International, je pokazala, da ostanki nevarnih kemikalij, nonilfenol etoksilatov (NPE)ⁱ, ki se uporabljajo v proizvodnji tekstila, ostanejo v veliko oblačilih, ki jih prodajajo velike mednarodne blagovne znamke. Med pranjem se velik delež teh kemikalij izpere in posledično se izpustijo v reke, jezera in morja, kjer iz njih nastane še bolj strupena snov, ki je tudi hormonski motilec, nonilfenol (NP). To se lahko zgodi kjerkoli na svetu, kjer se prodajajo in perejo oblačila, in pomeni, da znamke svoje kupce pahnejo v to, da nevede postanejo sokrivci pri izpustu teh nevarnih snovi v javno vodno omrežje.

Dve prejšnji Greenpeaceovi poročili sta raziskali izpust nevarnih snovi iz tekstilnih izdelkov proizvedenih na Kitajskem (*Dirty Laundry*)ⁱ ter prisotnost NPE v oblačilih in obutvi, ki nosijo logotipe 15 vodilnih znamk (*Dirty Laundry 2: Hung Out to Dry*)ⁱⁱ. Od 78 produktov oblačil preskušanih v *Dirty Laundry 2* jih je natanko dve tretjini vsebovalo NPE. Prisotnost teh nevarnih snovi kaže na to, da so bili med postopkom izdelavi oblačil uporabljeni NPE in da je prišlo do njihovega izpusta v vodno omrežje v državi izdelave. Pri tem najnovjšem poročilu so pod simuliranimi običajnimi pogoji pranja perila doma¹ raziskali pranje 14 vzorcev, kjer so bili v 12 vzorcih izdelki iz navadne tkanine, pri dveh vzorcih pa so bili izdelki potiskani s sitotiskom (plastisolom). Kot vemo, **je to prva raziskava nasploh, ki je raziskala razlike v vsebnosti NPE v tkaninah pred in po pranju**, njeni izsledki pa imajo velike posledice za znamke in oblasti. Pokazali so, da neposredni vplivi onesnaževanja tekstilnega sektorja močno presegajo državo izdelave in ustvarjajo **globalni krog onesnaženja s strupi**.

Izsledki

Pri vseh 14 vzorcih se je izkazalo, da so bile po pranju vsebnosti NPE v tkanini manjše v primerjavi z neopranim delom tkanine iz istega izdelka. Pri opranih tkaninah so bile koncentracije NPE manjše za 17 do 94 %, kot pri isti neoprani tkanini, pri tkaninah potiskanih s plastisolom pa so bile koncentracije pri opranih vzorcih za 9 do 56 % manjše kot pri neopranih vzorcih

Ti izsledki kažejo, da se lahko pri enem samem pranju, kjer nastopajo pogoji identični tistim, ki so navadno prisotni pri pranju doma, izpere precejšen del NPE ostankov prisotnih v tekstilnih izdelkih; pri polovici preskušanih vzorcev iz navadne tkanine se jih je izpralo več kot 80 %ⁱ. Ta raziskava kaže, da se bodo vsi preostanki NPE v izdelkih iz tekstila iz v času njihove uporabe izprali in da se bo v večini primerov to zgodilo že po prvih nekaj pranjih.

Ti NPE potem prispejo do obratov za obdelavo odpadnih voda, ki teh nevarnih snovi ne obdelajo v zadostni meri oziroma ne preprečijo njihovega izpusta v okolje; v bistvu se v teh obratih NPE razbijejo in nastanejo NP, ki so strupeni in še hormonski motilci, ki se potem sprostitjo v obdelano vodo.

Čeprav do izpusti NPE, ki nastanejo med izdelavo teh izdelkov, dogodijo v tekstilno izdelovalnih središčih, ki jih po navadi najdemo na „Globalnem jugu“ – v tem primeru so to Kitajska, Vietnam, Filipini, Šrilanka in Turčija – se pranje končnih izdelkov odvija kjerkoli na svetu, kjerkoli se izdelki prodajajo, prav tako tudi v državah, kjer je v veljavi zakonodaja, ki omejuje uporabo NPE.

GREENPEACE

International

APE še vedno prodirajo v naše okolje – navkljub omejitvam

Uporaba NP in NPE pri izdelavi oblačil je znotraj EU prepovedana, podobne omejitve pa prav tako veljajo v ZDA in Kanadi. V EU je ocenjeno, da izpusti NP/NPE zaradi pranja uvoženih tekstilnih izdelkov v nekaterih primerih predstavljajo daleč največji vir teh kemikalij v obratih za obdelavo odpadnih voda. Verjetno je tudi, da pranje tekstilnih izdelkov, ki vsebujejo NPE predstavlja znaten delež skupnih izpustov v veliko drugih državah, še posebej tam, kjer je industrijska raba NPE prepovedana. Podatki, ki so jih zbrali pri ruski podružnici Greenpeacea, so pokazali, da izpusti NPE/NPE iz sistemov za obdelavo odpadne vode niso izključno težava EU in da se podobni izpusti dogajajo tudi v drugih državah.

Nekatere velike znamke oblačil so kot del svojih programov za zagotovitev varnosti izdelkov postavile meje vsebnosti nekaterih nevarnih snovi v svojih izdelkih. Tipične meje, ki so jih postavile za vsebnost alkilfenolov oziroma alkilfenol etoksilatov (AP oziroma APE – skupini kemikalij, kamor sodijo NP oziroma NPE) v svojih izdelkih, kot tudi meje postavljene s strani ostalih standardov, kot je na primer Oeko-Texⁱⁱ, so mnogo previsoke in potemtakem še vedno dovoljujejo nadaljnjo uporabo teh kemikalij med proizvodnjo – in s tem njihove izpuste tako v državah proizvodnje, kot tudi v državah, kjer se izdelki prodajo.

Te meje dovoljujejo, da izdelki prodani v državah širom sveta vsebujejo več ton APE, ki bodo končali kot onesnaženje naših voda. Ocenjeno je bilo, na primer, da je na podlagi trenutne meje 100 ppmⁱ dovoljenih do **15 oziroma 20 ton NPE** v izdelkih, ki jih letno po vsem svetu proda H&M. Tudi pri ostalih znamkah oblačil je zgodba verjetno podobna. Če bi EU sprejela mejo 100 ppm, bi s tem dovolila, da se na primer skupaj z uvoženimi tekstilnimi izdelki v Nemčijo izven EU letno uvozi 88,1 tone NPE, v Španijo pa 103,2 toneⁱ.

Znamke morajo nemudoma izvesti spremembe v svojih verigah dobave

Postavitev nižje meje za vsebnost APE v končnih izdelkih je pomemben korak – tako za znamke, kot za regulatorne sisteme. Vendar pa tak korak sam še ne bi nujno preprečil izpustov v državah izdelave. Namesto, da bi izkoreninili njihovo uporabo, bi dobavitelji nižje stopnje APE v končnih izdelkih lahko dosegli z dodatnim izpiranjem, kar bi povečalo izpuste teh snovi v reke, jezera in morja države izdelave.

Odgovor bi torej bil, da znamke nujno zahtevajo izkoreninjenje uporabe APE skozi celotno dobavno verigo. To bo potem dejansko zmanjšalo izpuste teh nevarnih snovi tako v državah izdelave, kot tudi v državah, kjer se izdelki prodajo, kar bi pripomoglo k **preoblikovanju, ki ga potrebujemo za prihodnost brez strupov. Glede na njihov znaten gospodarski vpliv, so znamke oblačil v edinstvenem položaju, da prevzamejo vodilno vlogo pri tem opuščanju in da za dosego tega takoj ukrepajo.**

Šest izmed teh znamk – znamke športne opreme Puma, Nike, Adidas in Li-Nang ter modni znamki H&M in C&A – sedaj sodelujejo z namenom nadaljnega razvoja in udejanjenja „okvirnega skupnega načrta k ničnemu izpustu nevarnih kemikalij“ (‘draft joint roadmap towards zero discharge of hazardous chemicals’), s katerim so začele novembra 2011. Ta načrt postavlja korake, za katere se znamke zavežejo, da jih bodo storile na poti k ničnemu izpustu nevarnih snovi, in k tem prizadevanjem vabi še druge partnerje.ⁱⁱ Vendar pa okvirni skupni načrt še ne vključuje specifičnih zavez ali datuma za izkoreninjenje vsakršne uporabe APE.

Potreba po zadostnih zaščitnih regulatornih mejah za izdelke – in ostale preventivne ukrepe

V EU so NP pod obstoječo zakonodajo definirane kot prednostne nevarne snovi, izpusti NP pa morajo prenehati. V izdelavi v EU je omejitev trženja izdelkov, ki vsebujejo NPE nad določeno stopnjo – potrebna je zaradi zakrpanja zakonske luknje, ki dovoljuje, da oblačila vsebujejo NPE. Zadostna zaščitna meja bi prav tako predstavljala močno znamenje znamkam in proizvajalcem, da se APE ne sme uporabljati.

V državah, kjer poteka večina proizvodnje, kot so na primer države vzhodne in jugovzhodne Azije, morajo prav tako sprejeti vzporedne omejitve uporabe APE pri izdelavi, da bi se izognili izpiranju APE iz končnih izdelkov, kar bi pred izvozom počeli proizvajalci z namenom ugoditve tem omejitvam.

Potrebno bi bilo tudi omeniti, da so APE zgolj en primer velikega števila strupenih snovi, ki se uporabljajo pri izdelavi tekstilnih izdelkov, in da bo potrebno sprejeti politične zaveze, da bi v času ene generacije dosegli „nične izpuste“ vseh nevarnih kemikalij.

Vlade teh držav morajo zagotoviti, da bodo njihove ureditve določale izvajanje preventivnih pristopov k izkoreninjenju nevarnih kemikalij glede na njihove resnične lastnosti. Kot del tega so potrebne specifične omejitve proizvodnje in uporabe APE. Vendar pa so mednarodne znamke tiste, ki imajo takojšnjo **priložnost in odgovornost** za ravnanje v zvezi s to temo. To naj storijo tako, da zahtevajo izkoreninjenje uporabe APE v svojih dobavnih verigah v vseh državah, kjer

izdelujejo njihove izdelke. S tem dejanjem bodo prehiteli uredbeno krivuljo na Kitajskem in v drugih proizvodnih središčih.

Kaj je potrebno storiti?

To poročilo potrjuje, da se NPE v tekstilnih izdelkih izpuščajo okolje preko pranja s strani kupcev. Ti NPE so ali izpuščeni neposredno ali pa se zberejo v javnih sistemih za obdelavo odpadnih voda preden se pretvorijo v strupene in obstojne NP, ki se nato izpustijo v reke in vode širom sveta. **Potrebujemo nujne in resnične ukrepe za preprečitev prodiranja NPE in NP v okolje.**

Glede na to, da se med izdelavo tekstilnih izdelkov v severni Ameriki (v veliki meri) in EU ne uporablja APE, je možno, da velike znamke, ki sodelujejo pri okvirnem skupnem načrtu, sprejmejo obvezo za **izkoreninjenje vsaj glavnih virov rabe APE (čiščenje, razmaščevanje in detergenti) do konca leta 2012 v svojih dobavnih verigah proizvajalcev.** Temu naj hitro sledi še popolno izkoreninjenje vsakršne uporabe APE, na primer do leta 2013. Za izvedbo morajo znamke zahtevati (in preverjati) **kvantitativne informacije od svojih dobaviteljev v zvezi z uporabo APE** pri proizvodnem procesu, z namenom razkritja tega javnosti.

Nadalje:

- Greenpeace poziva vse znamke, tudi tiste omenjene v treh poročilih „Dirty Laundry“ⁱ, da postanejo gonilne sile prihodnosti brez strupov, tako da **izkoreninijo vse izpuste kakršnihkoli nevarnih kemikalij iz svojih dobavnih verig in izdelkov.**
- Kot del tega morajo znamke storiti vse, kar je možno, da popolnoma izkoreninijo uporabo APE med proizvodnjo v svojih dobavnih verigah, ne glede na to, če v teh državah obstajajo zakoni, ki omejujejo uporabo APE med proizvodnjo.
- Meje, ki jih znamke in uradna telesa postavijo za APE med proizvodnjo, kot tudi v končnih izdelkih morajo biti postavljene na najnižjo možno mejoⁱ in morajo vsebovati dovolj širok spekter NPEⁱⁱ, da se zagotovi popolno izkoreninjenje uporabe teh snovi in prepreči njihova redistribucija v vodne ekosisteme širom sveta.
- Znotraj EU je potrebno čim prej vzpostaviti omejitve pri trženju tekstilnih izdelkov, ki vsebujejo APE. Nenazadnje je potrebno tudi globalno udejanjenje zakonov, ki prepovedujejo uporabo APE v proizvodnji; države proizvajalke morajo sprejeti zakone, ki predpisujejo preventivne ukrepe pri omejitvi **VSEH strupenih snovi.**

Kot globalni državljani – katere znamke trenutno „silijo“ v to, da smo nehote sokrivi izpustov nevarnih snovi v reke, jezera in morja – imamo tudi mi vlogo pri tem. Lahko se odločimo zmanjšati vpliv oblačil, ki jih kupimo, tako da zmanjšamo našo porabo, ponovno uporabimo obstoječe izdelke ali jim damo nov namen in kupujemo rabljena ali stara oblačila, kjer je to mogoče. Vplivamo lahko tudi tako, da zahtevamo od globalnih znamk, da zavoljo našega planeta in njegovih prebivalcev ravnajo ogovorno, tako da postavijo datum za izkoreninjenje uporabe vseh APE in ostalih nevarnih kemikalij v svojih dobavnih verigah in izdelkih ter da prenehajo naše globalne vode uporabljati kot svoje odtoke.

Prihodnost brez strupenih kemikalij je mogoča. Skupaj lahko pripomoremo k njeni uresničitvi.